

11. В.Ф. Зудин. [Текст]/ Предотвращение и расследование преступлений. – (по материалам нарушений правил безопасности в угольных шахтах.) – С.: Саратовский университет. – 1963. – 315 с.

12. К.Ф.Скворцов. Вопросы методики расследования по делам о преступных нарушениях правил охраны труда в машиностроении. [Текст]/ Вопросы криминалистики, ученые записки. – М., 1961. – Выпуск 12. – С. 199-203.

13. М.С. Брайнин. [Текст]/ Уголовно правовая охрана безопасности труда в СССР. – М.: Юридическая литература. – 1977. – 143 с.

14. В.И. Роспутько. Расследование и предупреждение преступных нарушений правил техники безопасности при производстве подземных работ в угольной промышленности [Текст]: дис. ... к-та юр. наук: 12.00.09 / Роспутько Виктор Иванович. – Х., 1971. – 242 с.

15. И.А. Гельфанд [Текст]/ Возбуждение уголовного дела в советском уголовном процессе. – К.: ВШ МООП УССР. – 1961. – 120 с.

16. В.И. Роспутько. Расследование и предупреждение преступных нарушений правил техники безопасности при производстве подземных работ в угольной промышленности. [Текст]: автореф. дис. ... к-та юр. наук: 12.00.09/ Автореферат. – Х., 1971. – 23 с.

УДК 343.9.01

О.В. Одинцова

■ **ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
"КРИМІНОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ
ПРО ОРГАНІЗОВАНУ ЗЛОЧИННІСТЬ"**

У статті зроблено спробу удосконалити надане у кримінологічній літературі поняття "кримінологічна інформація", вперше сформульовано поняття "кримінологічна інформація про організовану злочинність". Під кримінологічною інформацією про організовану злочинність ми розуміємо вид соціальної інформації, одержаної з кримінологічних джерел та оціненої за допомогою кримінологічних засобів про кількісно-якісні характеристики організованої злочинності, яка включає складну систему організованих злочинних формувань, їх відносин та діяльності, а також супутні їй фактори, напрями та форми протидії.

Ключові слова: *кримінологічна інформація, організована злочинність, кримінологічна інформація про організовану злочинність, організовані злочинні формування, протидія організованій злочинності, джерела кримінологічної інформації.*

В статтю предпринята попытка усовершенствовать понятие "кримінологическая информация", предложенной в кримінологической лите-

ратуре, вперше сформульовано поняття "кримінологіческая інформація об організованій преступності". Под кримінологіческой информацией об организованной преступности мы понимаем вид социальной информации, полученной из кримінологіческих источников и оцененной с помощью кримінологіческих средств, о количественно-качественных характеристиках организованной преступности, представляющей собой сложную систему организованных преступных формирований, их отношений и деятельности, а также сопутствующие ей факторы, направления и формы противодействия.

Ключевые слова: *кримінологіческая інформація, організована преступність, кримінологіческая інформація об організованій преступности, організованые преступные формирования, противодействие организованной преступности, источники кримінологіческой информации.*

In the article the author does an attempt to perfect the concept "criminology information" which is given in special literature and first formulates concept "criminology information about organized crime". Under criminology information about organized crime we understand the type of social information which is got from criminology sources and appraised by criminology instrumentation about quantitative characteristics and attributes of organized crime, which include the difficult system of organized groups, criminal organizations, bands, their relations and activities, as well as attendant factors, directions and forms of prevention.

Key words: *criminology information, organized crime, criminology information about organized crime, prevention of organized crime, sources of criminology information.*

Ефективність протидії злочинності і організованої злочинності зокрема залежить від якості інформаційно-аналітичного забезпечення. Тому на сучасному етапі розвитку держави перед кримінологічною наукою гостро постає питання про обґрунтування ідеї створення автоматизованої системи кримінологічної інформації. У зв'язку з цим існує нагальна потреба в самостійних дослідженнях, присвячених різним аспектам кримінологічної інформації, в першу чергу, її поняттю, видам, джерелам тощо, та кримінологічної інформації про організовану злочинність зокрема.

Окреслена проблематика була сформульована Координаційним бюро з проблем кримінології АПРН України майже 10 років тому назад [23, с. 71] і до сьогодні не втратила свого значення. За означений період часу визначення поняття "кримінологічна інформація" зайняло своє місце в словниках кримінологічних термінів за авторст-

вом українських та російських вчених [10, с.72; 23, с. 399; 17, с. 59]. До 1999 року цього терміну у відповідних словниках ми не знаходимо.¹ Окремі питання кримінологічної інформації в цілому розглядали вітчизняні кримінологи О.М. Джужа, А. Кирилюк, Д. Голосніченко, Т.Л. Кальченко, М.В. Костицький, О.М. Литвинов, зарубіжні науковці О.В. Боков, Е. Алауханов, С.І. Герасимов.

В цих роботах продовжено та доповнено ідеї радянських вчених Г.А. Аванесова, А.Е. Жалинського, вітчизняного науковця М.В. Костицького [1, с. 179-190; 9, с. 114-144, 188-206; 24, с. 212-225] відносно поняття, змісту, меж кримінологічної інформації, її видів, характеру, значення для прогнозування і профілактики злочинів, вимог до неї, деяких аспектів використання.

Так, О.В. Боков обґрунтовує необхідність віднесення до кримінологічної інформації блоку інформації про жертв злочинів (віктимологічної інформації), підкреслює міждисциплінарний характер кримінологічної інформації, її зв'язок з іншими видами соціальної інформації [4, с. 71-73]. О.М. Джужа, А. Кирилюк, Д. Голосніченко, Т.Л. Кальченко, О.А. Євланова визначають види та дають певну характеристику окремих джерел кримінологічної інформації [6, с. 65-70; 11, с. 245-248; 8, с.54-57]. О.М. Литвинов розглядає кримінологічну інформацію як важливий елемент системи моніторингу попередження злочинів та правопорушень [19, с. 68].

З огляду на специфіку організованої злочинності, її особливе місце у злочинності ми вважаємо, що якісному інформаційному забезпеченню протидії організованій злочинності буде сприяти визначення поняття кримінологічна інформація про організовану злочинність. На сьогодні у спеціальній літературі це визначення відсутнє, як і відсутні взагалі роботи, присвячені проблематиці кримінологічної інформації про організовану злочинність. Овчинський С.С. розглядає зміст оперативно-розшукової діяльності про організовану злочинність [21, с. 302-309]. Про інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності писали О.В. Горбачов, А.І. Долгова, О.А. Євланова [5, с. 96-109; 8, 128 с.]. Однак, при цьому замість терміну "кримінологічна інформація" вони використовують словосполучення "інформація про організовану злочинність". Слід відзначити, що в своїй статті О.В. Горбачов не конкретизує, у чому ж полягає зміст інформа-

¹ Див., наприклад: [13].

ції про організовану злочинність, лише наголошує на виправданість системного підходу при вивченні не лише злочинності, в тому числі організованої, а й інформації про неї. Тому його роботу можна вважати лише першим кроком у дослідженні означеної проблематики.

На відміну від нього, А.І. Долгова наводить, які конкретні прояви організованої злочинності як системного явища підлягають вивченню, про що буде сказано нижче. Позиція А.І. Долгової має важливе значення. У той же час, на нашу думку, запропонований нею перелік потребує деякого розширення з позиції визначення кримінологічна інформація.

З огляду на сказане вище у даній статті ми, спираючись на роботи попередників, зробимо спробу визначити, що треба розуміти під поняттям "кримінологічна інформація про організовану злочинність", зокрема які відомості слід відносити до "кримінологічної інформації про організовану злочинність".

Аналіз визначень понять "кримінологічна інформація" у спеціальній літературі [2; 3, с. 192; 4, с. 71-72; 10, с. 72; 17, с. 59; 18, с. 399] на предмет того, які дані слід відносити до цього виду інформації, дозволяє зробити такі висновки. На сьогодні немає єдиного загальновизнаного поняття, існуючі потребують деякого вдосконалення. Ряд авторів відносять до кримінологічної інформації відомості про злочинність (зокрема стан, структуру, динаміку) і причини й умови (або фактори) злочинності, деякі – відомості про злочинність, але причини і умови (або фактори) злочинів, деякі – відомості про злочини і причини і умови (або фактори) злочинів. Всі включають відомості про особу злочинця. Окремі автори відносять до кримінологічної інформації блок інформації про жертв (потерпілих) злочинів. Переважна більшість вчених, відносять до кримінологічної інформації також відомості про заходи боротьби зі злочинністю або злочинами.

Ми поділяємо позицію тих авторів, які вважають, що до кримінологічної інформації слід відносити відомості про теоретичні та практичні проблеми, що становлять предмет кримінології [1, с. 180; 4, с. 71]. Загальновизнаною є позиція про те, що предметом кримінології є злочинність, її фактори (причини та умови), особа злочинця, особа жертви, заходи протидії злочинності¹.

В літературі виділяються такі кількісно-якісні характеристики злочинності, як рівень, інтенсивність, динаміка, географія, структура,

¹ Див. наприклад, [18, с. 15].

характер, обсяг заподіяної шкоди¹. В той же час, як зазначає А.І. Долгова, проявами злочинності є злочини, особи, які їх скоюють (злочинці), жертви злочинів, матеріальна шкода, наслідки злочинності, організовані злочинні формування. [16, с. 71]. З огляду на сказане ми вважаємо правомірним окремо не вказувати у визначенні поняття "кримінологічна інформація" блоки інформації про злочини, особу злочинців та жертв злочинів, оскільки поняття злочинність охоплює всі ці блоки інформації, а також інші, зазначені вище. В іншому випадку послідовним є включення у визначення понять "кримінологічна інформація" не лише відомостей про злочини, злочинця та жертву, а й про інші її прояви. Такий підхід робить визначення занадто громіздким.

Крім того, аналіз спеціальної літератури дозволяє виділити такі ознаки кримінологічної інформації. Призначення кримінологічної інформації - забезпечення протидії злочинності. Теоретичні положення та емпіричні данні є кримінологічною інформацією за умови, що їх було отримано або оцінено на основі теорії та методики саме кримінології [9, с. 131]. На нашу думку, необхідно додати і те, що кримінологічна інформація стає такою не тільки за умови, що її отримано відповідними засобами, але й за умови, що її отримано із належного джерела інформації. Джерела і засоби є належними, якщо жодна з їхніх характеристик не ставить під сумнів об'єктивність кримінологічної інформації.

Тож під кримінологічною інформацією ми будемо розуміти вид соціальної інформації, одержаної з кримінологічних джерел та оціненої за допомогою кримінологічних засобів, про кількісно-якісні характеристики злочинності, супутні їй фактори, про напрями та форми протидії.

Кримінологічна інформація про організовану злочинність і кримінологічна інформація співвідносяться між собою як частина і ціле. В даній роботі ми будемо користуватися таким визначенням поняття організована злочинність. "Організована злочинність - це складна система організованих злочинних формувань, їх відносин та діяльності" [8, с. 19].

Відповідно ми пропонуємо таке визначення кримінологічної інформації про організовану злочинність. Кримінологічна інформація про організовану злочинність - це вид соціальної інформації, одер-

¹ Див., наприклад, [18, с. 43-45].

жаної з кримінологічних джерел та оціненої за допомогою кримінологічних засобів, зокрема про кількісно-якісні характеристики організованої злочинності, яка включає складну систему організованих злочинних формувань, їх відносин та діяльності, а також супутні їй фактори, напрями та форми протидії.

Об'єм роботи не дозволяє детально зупинитись на всіх блоках інформації, вказаних у визначенні. Тому зупинимось на перших двох.

Для того, щоб виділити організовану злочинність із злочинності в цілому, недостатньо обмежитися складанням приблизного переліку злочинів, найхарактерніших для організованої злочинності, як це пропонував зробити І. Карпець [12, с. 267]. Як зазначає А.Ф. Волобуєв [14, с. 131], неприпустимо ототожнювати феномен організованої злочинності з діяльністю окремих злочинних угруповань. "Феномен організованої злочинності стосується не тільки і не стільки скоєння конкретних діянь, скільки становлення самого злочинного формування, його існування і його кримінальної діяльності" [20, с. 284].

З огляду на сказане ми приєднуємося до точки зору А.І. Долгової, яка виділяє такі її конкретні прояви, що підлягають вивченню: 1) організовані злочинні формування (це словосполучення включає організовані групи, злочинні організації, банди, злочинні співтовариства, наприклад, співтовариство "злочинів в законі"¹); 2) організовані злочини таких формувань та їх учасників; 3) організована злочинна діяльність таких формувань як система організованих злочинів; 4) різні види взаємодії організованих злочинних формувань із забезпечення широких кримінальних інтересів (лобіювання вигідного законодавства, підтримка та розповсюдження злочинної психології та ідеології, розподіл сфер впливу тощо) [8, с. 19; 16, с. 506].

А.І. Долгова наголошує, що при вивченні організованих злочинних формувань особливу увагу слід приділяти встановленню розповсюдженості їх видів; кількості формувань кожного виду, кількості їх учасників; структурі організованого злочинного формування, характеристик його структурних елементів, їх функцій; фактичного характеру системної злочинної діяльності формування, його мотивації, відображенню цих відомостей у кримінально-процесуальних документах, їх юридичної оцінки слідчими, прокурорами, суддями; специфічних норм поведінки у формуванні, санкцій за їх порушення,

¹ Див. детальніше, наприклад: [8, с. 21-22].

порядку застосування санкцій, ступеню їх невідворотності, умов відмови від їх застосування; кількості скоєних учасниками формування злочинів, їх фактичних характеристик та юридичної кваліфікації; сфер життєдіяльності суспільства, у яких здійснюється організована злочинна діяльність [8, с. 27-28].

Ми розділяємо погляд А.І. Долгової, що при вивченні особи злочинців, які входять в систему організованої злочинності, особливий інтерес представляють такі відомості: кримінологічна характеристика організаторів, керівників та інших учасників організованих злочинних формувань (їхні соціальні позиції та ролі, характеристика всієї їхньої діяльності та місце в ній злочинної діяльності, потреби, інтереси), мотивація участі в організованому злочинному формуванні; ціннісно-нормативна характеристика особи (правові, моральні, релігійні та інші погляди, переконання, установки, система та ієрархія цінностей особи); склад та кримінологічна характеристика осіб, які не входили в організоване злочинне формування, але з ним співпрацювали на разовій або систематичній основі, були співучасниками конкретних злочинів [8, с. 27-28].

Оскільки організовані злочинні формування можуть вчиняти найрізноманітніші злочини, то відповідно жертвами цих злочинів можуть бути найрізноманітніші люди. При цьому акцент слід робити на відношеннях "злочинець-жертва" на етапі пост кримінальної ситуації.

При причинному поясненні встановлюється, під впливом яких факторів економічного, політичного, соціального характеру з'явилась і розвивається організована злочинність, чому стає можливим об'єднання, консолідація організованих злочинних формувань, об'єднання організованих груп в злочинні організації, чому вона має ті, а не інші ознаки, структуру, сфери прояву тощо. При цьому важливо пам'ятати, що організована злочинність змінюється під впливом не лише зовнішніх для неї, але й внутрішніх чинників. Кримінологи зауважують, що організовані злочинні формування, які входять в систему організованої злочинності, намагаються активно перетворювати суспільні відносини у своїх злочинних цілях, при цьому спираються на структури держави, громадянського суспільства, легальні економічні та інші структури¹.

У даній статті ми в основному обмежилися розглядом лише того, відомості про що можуть бути визнані кримінологічною інформаці-

¹ Див., наприклад: [16, с. 526-527; 7, с. 428-453].

єю. У той же час перелік цих відомостей не є вичерпним. В подальшому необхідно більш детально зупинитись на розгляді питання про те, які джерела кримінологічної інформації, засоби її оцінки слід вважати належними, дати їм певну характеристику; конкретизувати блок інформації про напрями і форми протидії організованій злочинності.

Використана література:

1. Аванесов Г. А. Криминология. Прогностика. Управление : Учеб. пособие / Аванесов Г. А.; Горьк.ВШ МВД СССР. - Горький : НИИ РИС ГВШ МВД СССР, 1975. - 424 с.

2. Алауханов Е. Криминология: [учебник] / Алауханов Е. - Алматы, 2008. - 429 с. - Режим доступа: <http://www.allpravo.ru/library/doc4204p0/instrum6815.html>

3. Алексеев А. И. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы: монография / Алексеев А. И., Герасимов С. И., Сухарев А. Я. - М.: НОРМА, 2001. - 496 с.

4. Боков А. В. Особенности криминологической информации, мер предупреждения преступности и проблемы управления // Вестник Московского университета МВД России. - 2004. - № 4. - С. 71-74.

5. Горбачов О. В. Інформація про організовану злочинність: зміст, джерела, цілі використання / Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським університетом у Вашингтоні. Вип. 5. - Харків: Харківський Центр по вивченню організованої злочинності спільно з Американським університетом у Вашингтоні, 2002. - С. 96-109.

6. Джужа О., Голосніченко Д., Кирилук А. Джерела кримінологічної інформації про стан злочинності в Україні // Право України. - 2003. - № 12. - С. 65-70.

7. Дремин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества: [монография] / Дремин В. Н. - Одесса: Юридическая литература, 2009. - 613 с.

8. Долгова А. И. Методика анализа организованной преступности. / Долгова А. И., Евланова О. А. - М.: Российская криминологическая ассоциация, 2005. - 128 с.

9. Жалинский А. Э. Эффективность профилактики преступлений и криминологическая информация / Жалинский А. Э., Костицкий М. В. - Львов: Вища школа, 1980. - 215 с.

10. Кальман А. Г. Понятийный аппарат современной криминологии. Терминологический словарь. / Кальман А. Г., Христич И. А.; под общей ред. Голины В. В. - Х.: ООО ТО "Гимназия", 2005. - 272 с.

11. Кальченко Т. Л. Проведення кримінологічних досліджень, їх методологія та джерела кримінологічної інформації // Актуальні проблеми теорії та практики ОРД : [спец.вип. № 4: зб. наук. ст., присвяч. 75-річчю від дня народження відом.вченого проф. Б.І. Бараненка]. - Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2010. - С. 241-248.

12. Карпец И. И. Преступность: иллюзия или реальность / Карпец И. И. - М.: Российское право, 1992. - 432 с.

13. Кернер Х.-Ю. Криминология: [словарь-справочник] / Кернер Х.-Ю.; отв. ред. и пер. на рус. яз. А. И. Долгова; пер. с нем. В. Н. Кигас. - [4-е полностью перераб. изд. справ. Эгона Ресмана по криминологии для практ. криминалистов]. - М.: НОРМА, 1998. - 391 с.

14. Козлов Ю. Г., Мурашев В. П. Обсуждение проблем изучения организованной преступности на заседании Всесоюзного методологического семинара по актуальным проблемам криминологии // Советское государство и право. - 1988. - № 5. - С. 129-133.

15. Концепція розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI століття / Інформаційний бюлетень Координаційного бюро з проблем кримінології. - Вип. 5. - К., 2002. - С. 5-43.

16. Криминология: [учебник для вузов] / [Ванюшкин С. В., Гришко А. Я., Демидов Ю.Н. и др.] ; под общ. ред. А. И. Долговой. - [3-е изд., перераб. и доп.] - М.: НОРМА, 2007. - 912 с.

17. Криминология: словарь / Под общ. ред. Сальникова В.П. - СПб.: "Лань", Изд-во СПб ун-та, 1999. - 256 с.

18. Криминологія: [підручник для студентів вищих навчальних закладів] / [Александров Ю. В., Антипов В. І., Андріан Бек та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужи. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 414 с. - Стислий словник кримінологічних термінів. - С. 392-410.

19. Литвинов А. Н. Предупреждение преступлений и правонарушений. Профилактическая работа с населением: [научно-практическое пособие] / Литвинов А. Н. - М.: ЮРКНИГА, 2004. - 160 с.

20. Лунеев В. В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. Мировой криминологический анализ / Лунеев В. В. - М.: НОРМА, 1997. - 525 с.

21. Овчинский С. С. Оперативно-розыскная информация: Теоретические основы информационно-прогностической деятельности ОВД по борьбе с организованной преступностью / Овчинский С. С.; под ред. Овчинского А. С., Овчинского В. С. - М.: Инфра=М, 2000. - 367 с.

22. Основы борьбы с организованной преступностью: [монография] / Под ред. В. С. Овчинского, В. Е. Эминова, Н. П. Яблокова. - М.: Инфра-М, 1996. - 400 с.

23. Тематика наукових досліджень з проблем кримінології на перше десятиріччя XXI століття / Інформаційний бюлетень Координаційного бюро з проблем кримінології. – Вип. 5. – К., 2002. – С. 70-79.

24. Теоретические основы предупреждения преступности / [Антонян Ю. М., Жалинский А. Э., Звирбуль В. К. и др.]. – М.: "Юрид. лит.", 1977. – 255 с.

УДК УДК 343.151-347.951

В.І. Луганський

■ **ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ**
■ **НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ**

У статті розглянуто об'єктивні ознаки невиконання судового рішення, визначено деякі проблеми застосування та запропоновані шляхи вдосконалення диспозиції ч. 1 ст. 382 КК.

Ключові слова: *рішення суду, вирок суду, ухвала суду, постановва суду, формальний склад злочину, адміністративна преюдиція.*

В статье рассмотрены объективные признаки неисполнения судебного решения, определены некоторые проблемы применения и пути усовершенствования диспозиции ч. 1 ст. 382 УК.

Ключевые слова: *решение суда, приговор суда, определение суда, постановление суда, формальный состав преступления, административная преюдиция.*

In the article objective signs of the failure to comply with a judgment are considered. Some problems of the application of the p. 1 art. 382 of the Criminal Code of Ukraine are enlightened, and the ways for the improvement of the provision are determined.

Key words: *judgment, sentence, ruling of a court, order of a court, formal legal structure of a crime, administrative prejudice.*

Згідно з ч. 5 ст. 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Для забезпечення реалізації цього положення в Україні запроваджено інститут кримінальної відповідальності за невиконання судових рішень, який у результаті прийняття Закону України від 7 липня 2010 року № 2453-VI "Про судоустрій і статус суддів" зазнав суттєвих змін. Справа в тому, що ст. 382 (Невиконання судового рішення) Кримінального кодексу України (далі – КК України) було викладено в новій редакції.